Топчій Наталія Степанівна,
ад'юнкт відділу докторантури
та ад'юнктури Національної академії
внутрішніх справ України

ПИТАННЯ ВІДОМОСТЕЙ, ЩО СТАНОВЛЯТЬ ТАЄМНИЦЮ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

Відповідно до Кримінального процесуального кодексу України однією із загальних умов досудового розслідування є недопустимість розголошення його даних без відповідного дозволу слідчого, дізнавача. Особливої значущості це правило набуває під час розслідування кримінальних проваджень, пов'язаних з корупцією, оскільки у провадженнях даної категорії з боку зацікавлених осіб нерідко виявляється потужна протидія органам розслідування. У великих злочинних угрупованнях створюються власні розвідувальні та контррозвідувальні служби, які займаються незаконним збором та аналізом інформації про стратегію і тактику діяльності органів розслідування. Підвищений інтерес для кримінальних структур становлять відомості, що становлять таємницю досудового розслідування. При цьому відомості можуть бути отримані не тільки у корумпованих або колишніх працівників правоохоронних органів, але й в учасників процесу щодо конкретного кримінального провадження з боку обвинувачення або захисту.

Розголошення даних досудового розслідування може перешкодити встановленню істини у провадженні, сприяти зміні показань свідків і потерпілих, знищенню або фальсифікації доказів, і, тим самим, негативно вплинути на хід і результати розслідування та судового розгляду. Дотримання таємниці досудового розслідування необхідне також для охорони прав і свобод особи в кримінальному процесі. Це стосується не тільки обвинувачених (підозрюваних), а й інших учасників процесу (потерпілих, свідків, цивільних позивачів, цивільних відповідачів тощо), які можуть бути поставлені в небезпеку розправи з боку зацікавлених осіб.

Актуальність забезпечення таємниці досудового розслідування обумовлює необхідність правильного визначення її поняття і предмета, тобто тих відомостей, які не підлягають розголошенню в процесі досудового розслідування у кримінальному провадженні.

Під таємницею досудового розслідування, на наш погляд, слід розуміти охоронювану кримінальну процесуальним і кримінальним законом інформацію, обсяг якої визначається слідчим (дізнавачем) і захищається з метою усунення реальної або потенційної небезпеки заподіяння шкоди інтересам розслідування кримінального провадження або учасникам кримінального судочинства.

В основу даного визначення покладено такі основні ознаки: 1) таємниця досудового розслідування – це таємниця, що охороняється законом; 2) ця таємниця завжди пов'язана з досудовим розслідуванням у конкретному кримінальному провадженні; 3) це інформація, що

відображає інтереси розслідування за кримінальним провадженням; 4) обсяг таємниці досудового розслідування визначає слідчий, дізнавач; 5) це службова таємниця, яка необхідна для здійснення професійної діяльності посадових осіб, які здійснюють досудове розслідування, а також для захисту учасників кримінального судочинства.

Необхідно зазначити, що перелік відомостей, що становлять таємницю досудового розслідування, законодавчо не визначений. Яка інформація буде складати таємницю розслідування в кожному конкретному випадку, залежить від розсуду слідчого. Однак, це розсуд не може бути довільним. Визначити ту інформацію, яка не підлягає розголошенню, досить складно, оскільки зайва секретність може призвести до порушення прав і законних інтересів учасників кримінального судочинства як з боку обвинувачення, так і з боку захисту, а зайва «відкритість» може негативно позначитися на розслідуванні кримінального провадження. Спробуємо визначити, яка ж інформація може становити таємницю досудового розслідування. На наш погляд, це інформація про:

1) планування розслідування та слідчі версії. Розголошення таких відомостей може суттєво посилити протидію розслідуванню, зробивши його неефективним;

2) докази, отримані при провадженні слідчих (розшукових) дій без участі підозрюваного, а також про результати оцінки доказів на певних етапах розслідування. Ознайомлення із зазначеними відомостями підозрюваного і його захисника до закінчення розслідування веде до того, що їм стає відомий обсяг доказової інформації, якою володіє сторона обвинувачення. Це, в свою чергу, дозволяє їм спрогнозувати подальший хід розслідування, спростувати доведеність будь-яких фактів, наприклад, хибності тих чи інших доказів, наданих підозрюваним у свій захист. З цією метою вони можуть чинити тиск на свідків з боку обвинувачення, «сфабрикувати» документи, речові та інші докази тощо;

3) тактики, ходу та результатів проведення деяких слідчих (розшукових) дій. Іноді доцільно збереження в таємниці черговості провадження слідчих (розшукових) дій; складу учасників тієї чи іншої слідчої (розшукової) дії, відомостей про тактичні прийоми, які передбачається використовувати при її провадженні; результатів окремих слідчих (розшукових) дій. Особливо важливе збереження в таємниці місця і часу проведення тих слідчих (розшукових) дій, в яких використовується фактор раптовості, наприклад, обшуку;

4) особистого життя учасників судочинства, які стали відомі у зв’язку з розслідуванням кримінального провадження;

5) особи, місце проживання та інші дані учасників судочинства, яким може загрожувати небезпека, а також посадових осіб, які здійснюють розслідування;

6) вжиті заходи безпеки щодо учасників кримінального судочинства.

Дійсно, по кожному конкретному кримінальному провадженні ці відомості можуть бути різними. Тому доцільніше, на наш погляд, чітко визначити і закріпити в кримінальному процесуальному законі перелік відомостей, які не можуть становити таємницю досудового розслідування.

Список використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17.

Черванчук Вікторія Валеріївна,
аспірант кафедри кримінального процесу
Національної академії внутрішніх справ

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ІНШОЇ ОСОБИ, ПРАВА ЧИ ЗАКОННІ ІНТЕРЕСИ ЯКОЇ ОБМЕЖЕНО В ПРОЦЕСІ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ, ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ

Одним із завдань кримінального провадження, що визначені у ст. 2 КПК України, є охорона прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження.

Під охороною прав та законних інтересів учасників кримінального провадження розуміють забезпечення необхідних умов для здійснення прав, свобод і задоволення законних інтересів, їх недоторканності та непорушності за допомогою чіткого врегулювання кримінальних процесуальних відносин та вжиття заходів правового характеру з метою недопущення порушення прав учасників кримінального провадження [1, с. 7].

Перелік учасників кримінального провадження міститься в п. 25 ст. 3 КПК України. Усі вони виконують своє призначення, а тому наділяються певним обсягом прав й обов’язків. Відповідно до переліку учасників кримінального провадження (п. 25 ст. 3 КПК України), охороні підлягають права, свободи та законні інтереси як сторін кримінального провадження (обвинувачення та захисту), так і тих, хто відіграє допоміжну роль у кримінальному провадженні (наприклад, свідок, перекладач, секретар судового засідання тощо) [2, с. 97–98].

16 листопада 2017 року набув чинності Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо забезпечення дотримання прав учасників кримінального провадження та інших осіб правоохоронними органами під час здійснення досудового розслідування» [3], яким п. 25 ч. 1 ст. 3 КПК України, а також ч. 6 ст. 28, ч. 1 ст. 303 та ч. 1 ст. 308 КПК України було доповнено положеннями щодо участі у кримінальному провадженні нового учасника – іншої особа, права чи законні інтереси якої обмежуються під час досудового розслідування.

Також ч. 1 ст. 3 КПК України була доповнена пунктом 16-1, в якому вказується, що інша особа, права чи законні інтереси якої